

Napoleon POP
Valeriu IOAN FRANC

Creștinism și dezvoltare economică (V)

Abstract

The article proposes an overview on the way in which the progress of economy and the religious changes influence and determine each other.

Progresul în credință confirmă progresul economic?

*"Bogăția este produsul capacității
omului de a gândi".*

Ayn Rand

*"Fericirea noastră depinde de
înțelepciune".*

Sofocle

*"Conștiința oferă oamenilor dreptul
de a-și găsi fericirea. Este de
datoria fiecăruia să o și găsească".*

Benjamin Franklin

Eseul nostru care, se poate observa, s-a consacrat pentagramei spațial-atemporală (Divinitate-Om-Credință-Religie-Virtuți), se deschide, în ultima parte, a cincea, cu trei gânduri ale unor personalități despărțite semnificativ de timpul în care mesajul lor s-a eterizat în univers.

Bogăția și/sau fericirea este contrapusă, ca percepție sau rezultat material gândirii, înțelepciunii și acțiunii umane. Cu alte cuvinte, revelația și contemplarea te pot conduce spre un anume ideal prin practicarea lor. Subiectul în toate este *omul*, dar nu unul oarecare, ci omul care gândește, deține, prin urmare, energia din spatele cuvântului. El trebuie să devină înțelept prin conștientizarea virtuților date lui ca har divin. El trebuie să caute pentru a găsi ceea ce-și dorește, folosindu-și și mintea și înțelepciunea, dacă se poate simultan.

Credem că este extrem de dificilă definirea bogăției și fericirii omului într-o singură frază. Creatorul ne-a lăsat în mod indirect Cartea Cărților, ea fiind calea de urmat spre ele, dându-ne capacitatea să ni le închipuim, înfățișăm, reprezentăm și, mai ales, să le înțelegem sensul larg. Acel sens niciodată posibil de cuprins, dar mereu descoperit, pentru că de la sfinți, asceți, filosofi și simpli credincioși, bogăției și fericirii i-au fost adăugate mereu și mereu câte ceva din infinitatea fațetelor, fără să fi fost vreodată epuizate. În universalitatea și infinitatea bogăției și fericirii, atât în sens spiritual, cât și material, prin harul credinței, fiecare om le poate înțelege diferit, însă cu aceeași capacitate de a fi împlinit de ele.

Divinitatea și-a "lăsat" creația - omul - să fie, pentru o clipă în contact, dar fără să le înțeleagă, cu fericirea și bogăția întruchipate în Eden. I-au fost dezvăluite ca palpabile, cu simțurile văzului, auzului, pipăitului, dar nu și veșnic accesibile. Avertismentul de a nu mânca din fructele pomului cunoașterii și de a nu se atinge de cel al vieții ne relevă, poate, iubirea nemăsurată a Divinității pentru omul creat de ea, oferindu-i veșnicia bunăstării vieții lumești în Rai. Nu i-a oprit curiozitatea, îndemnându-l pe Adam să denumească el tot ceea ce întâlnește. Curiozitatea femeii a fost "ispătită" de șarpe, iar ceea ce era intrinsec de înțeles ca bunăstare perpetuă, a devenit un ideal al

omului prin alungarea din Rai. Un ideal care trebuie înțeles și de atins, atât de omul generic, cât și de fiecare generație și fiecare individ, în călăuzirea tuturor de credința în creator.

În multe din textele biblice, unele citate de noi, se spune că izvorul cunoașterii și priceperii este credința în Dumnezeu și numai din perspectiva acestei sorginte rămânem drepti cu noi înșine și cu semenii noștri, întrucât credința ne eliberează de a judeca strâmb și fără de lege. Iată cum idealul bogăției și fericirii nu poate fi rezervat numai unora din credincioși sau numai unor oameni, întrucât cunoașterea și priceperea - început al științei - sunt date ca har activ tuturor credincioșilor și ca har potențial tuturor oamenilor. Oameni cu o capacitate de contemplare mai profundă - Rand, Sofocle, Franklin și mulți alții - confirmă același lucru, al validității idealului pentru toți, totuși condiționat atunci când este de dorit să te apropii de el: să gândești, să fi înțelept, să-ți valorifici dreptul la ele prin conștiință.

Din unghiul nostru de vedere, precizat de la bun început, conexăm gândirea, înțelepciunea, conștiința de omul credincios și de reverberația acestora în munca sa lumească. Prin această precizare îndrăznim să identificăm un numitor comun al bogăției și fericirii, în înțelesul că, în viața lumească, din definiția celor invocate mai înainte nu poate lipsi ECONOMICUL. Acesta din urmă poate fi considerat, în egală măsură, fundamentul bogăției și fericirii sau, cel puțin, o dimensiunea reprezentării acestuia. Este de observat că, acceptând teza universalității și infinității celor două categorii - ca percepție, reprezentare, sferă de cuprindere, înțelegere etc. - nu dăm nici un ordin de mărime economicului, ci vorbim, deocamdată, pur și simplu despre economicul care incumbă munca omului.

În viața spirituală hrănită de credință, bogăția și fericirea sunt chiar expresia sușului pe treptele revelației, în timp ce în viața materială mulți oameni încă își doresc măcar o licărire a bogăției sau fericirii în dimensiunea lor economică, o cătine cât de mică. Prin această antiteză este departe de

noi gândul diferențierii, în sensul laudei pentru unii și dezaprobării pentru alții. Prin ea vrem să întărim necesitatea pentru omul credincios (ca obligație divină) ca bogăția și fericirea să fie privite unitar și simultan prin spirit și ființă pământească, pentru a le putea conferi o completitudine după voia lui Dumnezeu, chiar dacă nu o vom atinge niciodată. Să fie oare calea, care nu se va putea străbate niciodată, în totalitate, în viața pământească de reîntoarcere a omului în Rai?

Credem că această completitudine trebuie să se regăsească structural în mod obligatoriu și în ceea ce ar putea fi bogăție și fericire economică: ea trebuie să fie percepută simultan de cât mai mulți semeni, indiferent de cine sunt promotorii, trebuie să servească dreptății, să ajute omul să vadă bogăție și fericire dincolo de cifrele seci în care exprimăm economicul.

Limitându-ne la dimensiunea economică a bogăției și fericirii și trecând prin citatele motto ale acestui capitol, ca oameni credincioși avem din nou revelația primordialității cuvântului care este Dumnezeu și cu Dumnezeu, această energie primară care poate fi gândul, devenit înțelepciune și conștiință, toate privite ca responsabilitate dată nouă de Divinitate pentru a gestiona resurse limitate spre binele câtor mai mulți semeni.

Am fost noi înșine martori ai frustrării nereflectării progresului economic de ansamblu în viața fiecărui individ, chiar cu acceptul unei întârzieri al acestei reflectări. Este bine, este rău? Este corect sau incorect? Răspunsul este simplu, numai în măsura în care vom încerca să înțelegem că oricărei minuni, inclusiv cele economice, îi este dat să treacă prin oameni, îi este dat să înceapă cu energia gândului fiecărui din noi, izvorul oricărui proiect sau inovație.

1. Despre progresul în credință și impactul asupra economiei

Educația proprie și timpul trăirii noastre în lumea pământească ne îndeamnă, și poate ne obligă, să descifrăm demersul propus în eseul acesta printr-un limbaj al epocii, reflectând nivelul atins al cunoașterii. Ca urmare, energia gândului fiecăruia

din noi trebuie înțeleasă ca fiind polarizată, ca având un sens căruia trebuie să i se atribuie multe calități.

În scrierea aceasta a noastră, forța gândului este polarizată de credința în Divinitate și, credem, că mărimea ei este cel puțin proporțională cu progresul fiecăruia din noi în credință. A pune respectiva legătură într-o anumită stare de emoție, numai cu termeni pozitivi, ne relevă o idee deja expusă: Dumnezeu nu și-a diferențiat creația în raport cu credința și necredința, ci l-a făcut pe om să înțeleagă că a vrea mai mult, înseamnă a crede mai mult în acel ceva. Cu alte cuvinte, dacă forța gândului

este intrinsecă în ființa umană, un dat de creator - lucru demonstrat de evoluția sa intelectuală, a înțelegerii treptate a mediului natural și social în care trăiește - atunci chiar credința la inițial, să-l numim nivel zero nu îl oprește pe om să fie creator, odată ce Divinitatea și-a "osândit" creația la viață și a spus răspicat, acest lucru, la alungarea din Rai.

Iată, deci, că progresul în credință, de la starea zero spre plus infinit - echivalentă, într-o altă scară, cea biblică, cu cât îi va fi dat omului să existe pe pământ - este multiplicatorul forței inițiale a gândului, care devine din ce în ce mai plin de energie. Rezultatele sinergiei acestui gând mereu potențat de credință ne-a adus la civilizația de astăzi, la valorile politice, sociale și economice ale momentului pe care îl trăim. Dacă vom încerca să definim credința în Divinitate ca fiind cel mai cuprinzător cod de conduită al omului pe planeta Pământ, valabil atât pentru semenii lui între ei și între aceștia și natura creată de Divinitate, atunci vom avea și revelația simbolisticii Divinității. Biblia, privită inițial chiar și numai ca o împletire de istoric și legendă, stârnește o curiozitate care, pentru mulți a fost declicul predominant spre credință. Din acest moment, citirea Bibliei devine o lectură de cu totul altă natură, cea a introspecției proprii față de *referințele supreme*, a măsurării distanței dintre modul tău de manifestare și acestea, descoperirea treptată a căii de a micșora această distanță, nicio dată posibil de redus la zero! Inițiat pe fagașul credinței, simți aproape "ambitia" de a trăi în credință, dar și invitația de a-ți perfecționa gândirea, pentru a înțelege simbolistica Divinității, o reprezentare exclusivă a faptelor bune - în sens filosofic și lumesc - a modului în care să comiți uneori, măcar dacă nu întotdeauna, fapte bune.

Invitația primită des, de mulți din noi, de a gândi pozitiv în clipe de cumpănă, venită prin înțelepciunea populară este, în fapt, simbolistica de acțiune divină *numai* în sensul faptelor bune.

Atunci cum descifrăm progresul în credință și impactul asupra economicului? Abordarea logică este calea directă a acestei descifrări,

pe măsură ce devenind și noi mai cunoscători al Cărții Cărților.

Biblia ne spune că *apropierea noastră de Divinitate este echivalentă cu mai multă cunoaștere și pricepere*. Mai multă cunoaștere și pricepere pleacă de la sâmburele de cunoaștere și pricepere cu care ne-a dotat inițial Creatorul, întrucât chiar și atunci când Adam și Eva erau în Rai, bucurându-se de frumusețe și bogăție nemărginite, au trebuit să *discearnă* între permisivitatea și imperativitatea poruncii lui Dumnezeu. Aceștia au făcut-o în sensul că viața noastră pământească să fie un drum nesfârșit de a ajunge în Rai, iar în calea timpului să făurim mereu bogății, cu o reprezentare temporară a fericirii, mereu înțelese în sensul de a putea fi depășite.

Progresul în credință ne-a permis atât dezvoltarea cunoașterii cât și creșterea priceperii noastre, asimilând și înțelegând tot mai adânc sensul "faptei bune". Progresul în credință a permis omului credincios expansiunea în toate dimensiunile a "faptei bune", ea însăși devenită sinonimă cu progresul lumii pământești. Și când credința este privită ca un cod suprem de conduită pentru a face fapte bune, atunci cunoașterea și pricepera au beneficiat mereu de raportarea la referențialele divine. A tinde către ele explică însăși natura progresului lumii pământești, observând cu mirare două lucruri esențiale. Primul, că bogăția și frumusețea lumească, de natură materială, aduce fericire prin abordarea lor morală, adică să fie fapte bune. Al doilea, că bogăția și frumusețea lumească, de natură materială, sunt rezultatul înălțării spiritului în credință. De aici decurg unele concluzii interesante, dar extrem de simple, care poate stârnesc chiar zâmbete pentru cei care, trăind cu ele, le-au clasificat, și le mai clasifică încă, drept rutină.

1. Economicul lumesc, care aduce bogăție și fericire relativă (mereu raportate la nivelul de dezvoltare) este pus în mișcare de cunoașterea naturii și pricepera de a conlucra cu ea. Cunoașterea este reflexul curiozității umane, un dar divin, iar pricepera derivă din înțelegerea accesibilă prin apropierea de Divinitate.

2. Economicul lumesc intențional este mereu o faptă bună: oferă bunuri și servicii pentru a satisface trebuințele omului. Accesibilitatea la ele este o problemă dată de creator în sarcina omului, prin îndemnul simplu de a munci în lumea lui.
3. Pentru ca economicul să progreseze, omul a fost dotat cu forța gândului vizionar, iar idealurile ca valori creștine au inspirat uneltele, căci și calea de urmat spre ele ne-a fost arătată.
4. Economicul concret predomină în fapte bune, statistica vorbind despre indicatorii de civilizație, de nivel de trai etc. Această predominanță nu poate fi explicată decât prin prevalența moralității hrănită de virtuți. A ajunge la ele este nevoie de educație, a le și aplica în trăirea lumească efemeră înseamnă a avea har (măcar talent lumesc!) A avea har înseamnă să te apropii de Divinitate, să ai credință în forța reușitei, cu gândul la sprijinul divin, să gândești pozitiv.
5. Bogăția și fericirea privite economic trebuie să fie morale prin accesibilitate. Prețul lor economic trebuie să fie moral atât prin larga accesibilitate, cât și prin eficiența costurilor. Dumnezeu când a spus credinciosului să bată că i se va deschide, să ceară că va primi etc., a îndemnat pe om nu să facă pomană, ci să fie capabil să ofere din bogăția și fericirea lui (economică) și semenului aflat în suferință. Ca urmare, redistribuția economică văzută de Divinitate nu are nimic cu sărăcirea unuia în detrimentul altuia.
6. Progresul economic are nevoie în limbajul prezent de cunoaștere, forța gândului imponderabil fiind re-recunoscută ca instrument de lucru asupra naturii materiale (oare nu seamănă ceea ce afirmăm acum în mod filosofic, cu ceea ce fizic a fost inventat: a tăia cu laserul, fascicol de energie, o piesă materială?). Cunoașterea a înlocuit pe drept cuvânt convenționalul "Cercetare și Dezvoltare" ca motor al economicului, R&D fiind organic precedate de nevoia de cunoaștere.
7. Progresul economic are nevoie de o permanentă creativitate, iar acest cuvânt

este dominat de moralitatea căii spre perfecțiune. Drumul spre perfecțiune, pentru a face fapte bune, trece (din nou) prin virtuți, a căror înțeles și înțelegere are nevoie de contemplare profundă. Această stare este caracteristică (și) credinciosului care, prin contemplare, ajunge la revelația soluției. Soluția dă obiect creativității, iar munca omului pune creativitatea în operă.

8. Bogăția și fericirea în sens economic/lumesc depind numai și numai de om, singurul creator de valoare prin muncă. Care ar putea fi însă sorgintea acestei capacități a omului de a crea valoare? Convențional și simplist economiștii au spus că prin muncă, fapt care parcă seamănă semnificativ cu textele din geneză. Credem însă că "munca omenească" este o categorie filosofică complexă, întrucât ea alătură ceva uimitor și diferit în plan pământesc și biblic: alăturarea *creației divine* - privite ca perfecțiune - cu *pedeapsa trudei* aceleiași creații, care nu a ascultat de porunca divină. În plan pământesc, avem alăturarea ființei perfecte cu darul ei major de a supraviețui osândei: "gândesc, deci exist", dar a exista în sensul viului lumesc este punerea în operă a energiei imponderabile a gândului mereu vizionar sub forma celor de trebuință. Munca în sens economic este numai o parte din punerea în operă a gândului uman, el însuși mult mai larg decât cuvântul lumesc, noțiunea de comunicare. Numai "cuvântul" din geneză poate fi echivalat cu gândul omului, în sensul strict că omul a fost creat după "chipul și asemănarea" cu Dumnezeu, fiindu-i deschis - potențial - drumul nesfârșit de a-l ajunge în perfecțiune, fără să-l egaleze vreodată.

9. În economie, a face ca Dumnezeu este invitația permanentă pentru creștere, dinamism, reînnoire, regenerare, schimbare, eficiență, eficacitate etc. - numai fapte bune - cu adaugio-ul divin al încurajării. Privind la perfecțiunea Divinității, omului îi este deschisă calea spre progresul economic. Ceea ce este

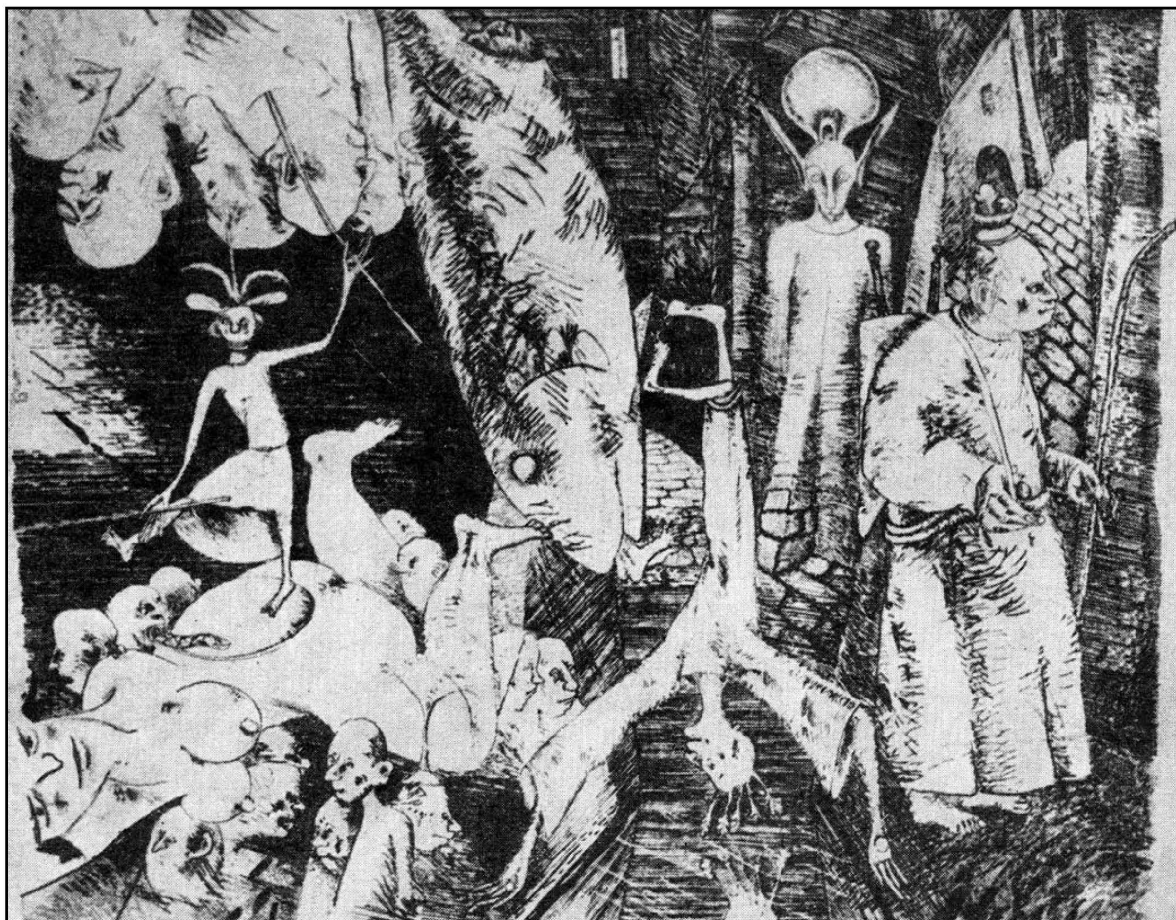
fascinat este că apropierea de perfecțiunea divină incumbă o și mai mare apropiere de însăși Divinitate pentru că, repetăm, cunoașterea și priceperea umană cresc cu apropierea noastră de Dumnezeu.

Iată cum conexiunea între creștinism și economic își dezvăluie și dimensiunea corelației dinamice, respectiv *progresul în credință aduce după sine progresul economic*.

2. Progresul economic ajutat de creșterea credinței

Corelația dinamică amintită, între credință și economie, trebuie privită și prin prisma legăturii între aprofundarea credinței și performanța economică. Preceptele descrise privind credința în sine, poziționarea față de ea, treptele de intermediere între credincios-credință-religie-virtuți - până la Divinitate au avut, credem, darul evidențierii perfecționării umane, deci inclusiv a abilităților sale economice, prin beneficiile credinței în Divinitate. Lanțul acestei perfecționări nu este simplu, atât timp cât vom considera aprofundarea credinței o școală de tip deosebit, unde voința omului trebuie să fie mai presus de orice "obligație" impusă din exteriorul pur lumesc.

Este important de spus că aprofundarea credinței în Divinitate, privită ca o altă școală, nu intră în nici o contradicție cu școala convențională în care, în condițiile valorilor democratice, se pune accent pe drepturile omului. Acestea din urmă sunt o traducere în termeni contemporani a percepțelor filosofice biblice cu privire la ordinea dintre oameni. Mai mult, predispoziția spre respectiva aprofundare ține de omul însuși, dacă acumulările anterioare în credință i-au dat confortul contemplației unui proiect lumesc prin valorile revelației divine. Aceasta din urmă i-au suscitât cunoașterea spirituală, i-au stimulat o altă abordare a acțiunii lumești, i-au catalizat faptele bune cu practicarea virtuților, i-au dat o înțelegere mai bună și lipsită de egoism asupra vieții pământești, pe măsura înălțării sale spirituale, a apropierei de Dumnezeu în însăși dorința de cunoaștere, proprie firii umane.

În calitatea sa de creator de valori lumești de importanță economică și socială, omul credincios crede în călăuzirea divină nu din teamă, ci din responsabilitate. Responsabilitatea, privind nepărtinitor către semenii și fiind conștienți de nevoia lor de fapte bune, înseamnă practicarea virtuților, iar prin ele se poate privi mereu la chipul și îndemnul lui Dumnezeu. Referențialul perfecțiunii divine îndeamnă la încercarea propriilor puteri, satisfacția spirituală fiind legată mereu de pasul fiecăruia spre perfecțiunea proiectelor lumești. Nu întâmplător multe din proiectele lumești, care înglobează cunoștințe științifice surprinzătoare raportate la timpurile lor, au fost dedicate Divinității.

Credința și încrederea în posibila aprofundare a perfecțiunii declanșează, credem, prin prisma tuturor percepțelor amintite, un comportament uman mai performant, bogăția și fericirea - în descrierea fiecăruia

din noi - devenind idealuri care transcend materialul pământesc. Chiar numai și acest lucru are conotația că progresul economic, într-o amintită etapă, poate fi atins, întrucât performanța omului credincios a acționat nu numai asupra materiei, ci și asupra spiritului său. Un spirit înălțat modelează mai eficient materia prin sistemul economic. Cum? De ce? Vom răspunde la aceste întrebări sintetizând într-o altă formă concluzii deja prezentate. Aminteam de conexiuni între școala spirituală dedicată apropierei de Divinitate și școala Convențională. Acestea sunt într-o sinergie absolut normală, care poate fi argumentată. Filosofii au decupat din propriile revelații și au translatat spre cunoașterea semenilor percepute de înaltă moralitate. Științele exacte au progresat prin aplecarea spre natura materială a filozofilor. Mai toate științele predate în școlile convenționale sunt rezervoarele lumești, tangibile ale revelațiilor unor spirite înalte. Încercăm să generalizăm

ideea că școala cunoașterii Divinității alimentează din plin, în forme transformate, cunoașterea predată în școlile convenționale. Unii oameni au încercat să rupă acest lanț și să-și facă prozeliti, dar în toate timpurile găsim exemple de revenire la viața divină, măcar pentru încă o respirație spirituală pentru a putea înainta.

Ca urmare, unde se acumulează înălțarea în spirit în omul care muncește - homo economicus?

Putem porni la acest răspuns de la comportamentul uman cizelat de credință. Dincolo de orice tărie a credinței, contactul cu ea al omului are un impact pozitiv. Este exact ceea ce și-a dorit Divinitatea pentru propria sa creație - omul să fie călăuzit spre bine ferindu-se de propriile sale ispite, iar în acest bine conlucrarea și dedicarea către semenii are un rol central.

Acumularea de credință - privită ca școală spirituală - șlefuieste comportamentul omului generic și, poate în mod special, al liderilor între semenii. Să ne întrebăm, la acest moment, ce este legea fundamentală pentru o societate concretizată într-o Constituție. Poate un studiu cu totul separat ne va demonstra că toate principiile constituționale își iau seva din învățăturile Divinității, scrise în Biblie. O digresiune către părinții care au fondat America ne relevă puterea lor de întoarcere către percepțiile fundamentale ale credinței în Divinitate. Să nu uităm că mulți dintre primii colonizatori au plecat din Europa pentru că au fost persecutați pentru credință. Oare întâmplarea face ca după ce SUA au avut această nouă Constituție să devină cel mai puternic stat economic? Poate pentru unii, nu și pentru noi, întrucât nu putem separa întronarea respectivei Constituții de modul în care oamenii de sub jurisdicția ei s-au aplecat asupra dreptății (din nou faptele bune) și asupra muncii lor ("osânda vieții"). Ne spune ceva faptul că 9 din 10 americani sunt credincioși? Oare ce este statul de drept în cuvintele de azi decât îndemnul de a nu trăi fără de lege și de a nu judeca semenii fiind tu un nelegiuit?

Esența politicilor economice "despuiate" de cunoștințele de detaliu la care a ajuns

omenirea astăzi va fi regăsită în aceleași îndemnuri simple ale Divinității, regășibile în Cartea Cărților atemporală. Sâmburele tuturor acestora este mesajul, îndemnul la a munci, oferta fiind zestrea Pământului finit, decupat din Univers, dată omului de către Dumnezeu. De la *calitatea* muncii, privită pe domenii, în intensitate, în valoarea creată, la ceea ce este normal a da din rezultatele ei fie Cezarului, fie semenilor neajutorați, din ceea ce îți rămâne ție (în câștiguri - salariu, în natură - autoconsum), pe ce economisești pentru alte necesități imediate sau viitoare s-a construit tot eșafodajul economic.

De la bun început Divinitatea ne-a dat Pământul cu tot ce este pe el și în el, sub forma capitalului natural (un fel de Rai) și, în scurt timp de la crearea omului, munca acestuia. Sinergia dintre acești doi factori, chiar sub "osânda" divină, ne-au adus la nivelul de civilizație economică pe care încercăm să-l deslușim și să-l gestionăm mereu, prin teorie, politici, mecanisme, factori de influență, până la subtilitățile, dragi chiar Divinității, de sustenabilitate și durabilitate.

Întâmplător, trăim azi conotațiile necesare dezvoltării economice (consistență, sustenabilitate, durabilitate) revendicate chiar de Dumnezeu când l-a alungat pe om din Rai, avertizându-l că nimic nu i se va da pe gratis, că va suferi dacă va fi dușmănos cu natura, că va fi pedepsit dacă nu se va apleca și asupra trebuințelor semenilor în suferință.

Oare armonia care trebuie să existe între politicile economice este o descoperire a omului sau manifestarea înțelepciunii, măcar din când în când, tocmai pentru că i-a dat-o Dumnezeu omului ca zestre inițială? Oare echilibrele macroeconomice nu sunt reversul la invitația lui Dumnezeu de a nu fi lacom? Oare deficitul (bugetare, de cont curent) nu sunt expresia lăcomiei, a încercării de a trăi dincolo de resurse? Și putem continua, dar detaliul n-ar face decât să ne îndepărteze de la principiile abordării noastre.

Am atins vârful icebergului economic numai din dorința de a invita și noi cititorul să observe profunzimea corelației creștin-

ism-economie. Întreaga responsabilitate a omului cu credință în ceea ce privește economia rezidă, în final, într-un comportament instrumentat cu o capacitate creativă în permanentă desfășurare. Comportamentul și creativitatea venite pe filiera credinței incumbă o anumită atitudine și abordare a demersului economic al omului, care ar trebui privit sistemic și sistematic, după porunca Divină. Minunea nu constă în armonia și echilibrul economic perfect, ci în șansa regăsirii acestora în momentele-cheie, când cauzele derapajelor conștientizează o masă de oameni critică, oameni aflați măcar sub imperiul credinței că eventuala criză trebuie depășită. Analizând cauzele oricărei crize economice, cu prezența axiomatică a omului generic în sistemul economic, în orice punct al acestuia (de comandă, de

gestiune, de consum, de distribuție etc. a resurselor) vom fi mirați de simplitatea biblică a acestora. De regulă, într-un punct al sistemului economic, s-a manifestat generic lăcomia, sub una din miile de fațete ale sale. S-a ieșit, cu alte cuvinte, din preceptele Divine, iar un astfel de moment cheamă la o "reîntoarcere". Societatea face o alegere, o selecție, privește spre cei care trăiesc înțelept, iar mecanismul democrației (pe undeva o palidă copie a modului în care Isus și-a ales apostolii) ne readuce pe drumul unei posibile soluții investind în "oameni noi". Ce se așteaptă de la aceștia?

În mod curios, nimeni nu se așteaptă la minuni, căci aceasta este și vrerea Divinității. O minune ar fi un preț mult prea scăzut pentru infidelitatea omului în încrederea pe care i-a acordat-o Dumnezeu în gestiunea lumii lumești. Toți privim însă la șansa unei alte abordări, față de care avem nevoie de altă atitudine, aducându-ne aminte că în ADN-ul comportamentului călăuzit de Divinitate există soluția binelui asupra răului.

Iată a doua dimensiune a conexiunii între creșterea în credință și progresul economic, în afară de cea filosofică, cuprinzătoare a întregului arc al timpului, pe cea pragmatică, a reîntoarcerii la înțelepciunea credinței, când succesul economic ne orbește. Oare ce este atracția pentru riscul economic, decât o mare îndepărtare de la o anume armonie? Oare ce este efectul de turmă în investiții, decât a te lăsa influențat de o anumită lăcomie? Oare ce este hazardul moral în economie, decât renunțarea de a fi cu picioarele pe pământ?

Divinitatea ne spune că mântuirea omului este în ceruri, dar nu ca recompensă pentru riscurile asumate și materializate în lumea lumească, ci ca un proces natural ca urmare a desăvârșirii omului, prin credință, pe Pământ. Cei care și-au iubit aproapele, cei care au deschis ușa celui care a bătut, cei care au oferit celui ce a cerut, în sfârșit cei care au trăit și oferit și altora o viață în armonie și echilibru, "vor sta la dreapta tatălui".

Progresul economic pare să fie, așadar, o rezultată a creșterii credinței omului în

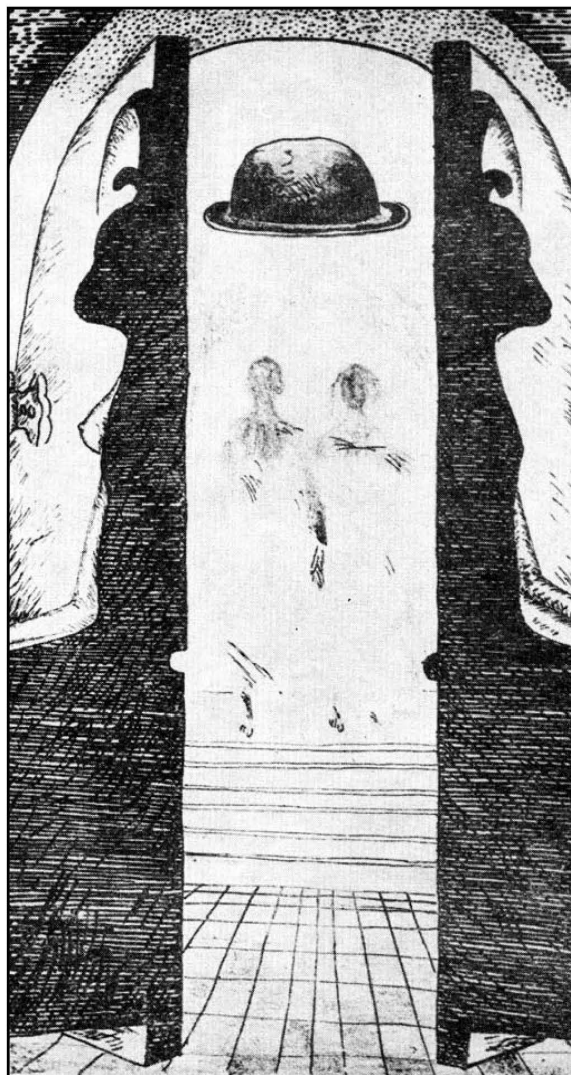
viața sa pe Pământ. Perfecțiunea la care a ajuns mecanismul economic global, cu cele bune și cele adverse - acestea din urmă ca semnale la exagerarea binelui doar în folosul unora, mai puțini - demonstrează necesitatea restabilirii armoniei și echilibrelor cu o viteză mai mare, bazat pe simplul postulat al nivelului de cunoaștere atins de omenire. Cui datorăm această cunoaștere, cum trebuie să o folosim atunci când gestionăm destine economice este întrebarea la care am încercat să răspundem. În ceea ce ne privește credem, ca și contemporanul Joseph Chilton Pearce, că *"noi trebuie să acceptăm că vibrația creativă din noi este chiar vibrația creativă a lui Dumnezeu însuși"*.

Este normal să vibrăm ca și Creatorul, dar armonizarea noastră în această vibrație depinde de modul în care îi "înțelegem" înțelepciunea și cum tindem, în faptele noastre, spre perfecțiunea ei. Calea spre credință este deschisă tuturor oamenilor, ca un dar primar dat nouă de către Divinitate, însă lucrarea bună îndrituită unora spre beneficiul semenilor necesită măcar apropierea acestora, pe calea amintită, de vibrația creativă a lui Dumnezeu.

Bogăția și fericirea incluse în progresul economic cere responsabililor de politici economice să gândească (Rand), să fie înțelepți (Sofocle), să fie conștiincioși (Franklin). Toate înseamnă responsabilitatea de a trăi lumește, responsabilitate pe care Dumnezeu ne-a "osândit-o" ca pe o obligație în primul rând față de noi înșine, tocmai pentru a putea să ne-o asumăm și față de semenii.

Mândria Creatorului este, mai mult decât sigur, dovada omului că fiind legat spiritual cu Divinitatea, își trăiește viața hărăzită tinzând spre o revenire, cândva în Rai, prin capacitatea sa creativă și că nu mai trebuie să fie așezat acolo ca la începutul timpurilor. Această șansă reclamă calea apropierei de Dumnezeu, întrucât cu cât este mai mare cunoașterea este nevoie de și mai multă pricepere și înțelepciune în folosirea ei.

Sperăm că îndoiala confirmării progresului economic prin credință să se fi dissipat, măcar prin iscarea interesului de a se reflec-

ta asupra conexiunii, care pentru noi a rămas fascinantă.

Isus menționa că venirea Tatălui Ceres pe Pământ este o aducere aminte pentru om - peste toate timpurile - că pierderea credinței îl va orbi și nu va mai vedea, nici cu ochii minții, și nici cu cei fizici, bogăția și fericirea. Dacă acestea au o legătură și cu materialitatea economicului ajungem la concluzia că însăși perceperea lor are nevoie de credință. Altfel, trec și vor trece pe lângă noi neobservabile!

Cuvânt de încheiere

La sfârșitul unui drum, credem o etapă, și privind retrospectiv și imediat calea noastră, avem sentimentul unei focalizări a debaterii noastre despre creștinism și econom-

ic într-un plan anume, chiar obsesiv. În abordările filosofice ale distanței fără măsura timpului și spațiului, dintre Divinitate și Om, dintre credință și economie, în toate încercările de a coborî la detaliul ultim, al economiei, ne-am întors mereu și, mai aproape, de semnificația dumnezeirii în tot ceea ce înseamnă ea pentru acțiunea umană.

Obstinația noastră de a rămâne în preajma "începuturilor", a punctului de plecare în toate, nu a fost voită. Putem fi acuzați, pe drept cuvânt, de o anumită obsesie pentru legăturile inefabile în ecuația Divinitate - calitatea acțiunii umane, insistând pe intermedierile asigurate de credință, religie, virtuți, fără a reuși să explicăm o legătură cât mai directă dintre credință și creșterea/progresul economic.

Experiența de viață ne dă curajul să afirmăm că tocmai apelând la logica cunoașterii strict legate de tematica abordată, am simțit mereu forța resortului de a nu înainta în compararea detaliului economic cu forța divină. Această forță ne trăgea înapoi în acel plan amintit, parcă tocmai pentru a ne feri de derizoriu și de lipsă de credibilitate. Am fost "lăsați" să evocăm doar comparații în lumina unui blitz, ca o scintilație de imagine a cărei iluminare de o fracțiune de secundă să fie percepută ca un mesaj subliminal sau ca o șansă de a întrezări inefabilul. Prin ceea ce am crezut că ne obsedează în planurile de abordare am înțeles ulterior tocmai călăuzirea noastră în a diferenția între minunile Divinității și ceea ce poate face omul ca să devină ceva minunat.

Sfera universalității mesajului Bibliei, perceperea lui atemporală, ne-a arătat doar o posibilă cale de înțelegere a conexiunii dintre credință și economic, probabil calea revelațiilor noastre despre subiect. La acest fapt trebuie să fim foarte atenți, întrucât revelațiile noastre ne creează numai nouă înșine convingeri. De aceea, *abordarea subiectului* - în forma în care am putut noi să o exprimăm - *nu are rolul de a convinge pe alții, ci de a îndemna pe aceștia la propriile revelații privind același subiect.*

Ne amintim cu mirare că revenirea asupra unor texte din Biblie aduce mereu

înțelegeri mai profunde a sensului inițial. Acest lucru și concentrarea noastră pe calea aleasă ne-a așezat în fața propriilor revelații, în care simțul nostru parcă a căpătat o confirmare externă a propriului exercițiu logic. Astfel călăuziți am rămas în diapazonul lucrurilor sau cuvintelor simple, dar cu adânci semnificații, exact cum evangheliștii au încercat să redea cuvântul lui Dumnezeu. Astfel călăuziți am rămas și în lumea forțelor divine care pot fi însușite de om pentru lucrarea lui pământească, care să placă lui Dumnezeu.

Astfel călăuziți am înțeles că menirea noastră prin această lucrare nu este să convingem, ci să încurajăm, iarăși și iarăși, încercarea altora pentru a ajunge la propriile lor convingeri. Pentru că, se pare că, printre altele, pentru a ajunge la o revelație prin credință, trebuie să ai obsesia sau obstinația unui subiect sau temă. Iar acest lucru este demonstrat de găsirea, de către fiecare din noi, a soluției la un proiect problemă asupra căruia ajungem să ne concentrăm obsesiv. Brusc ne dăm seama cât de simplă este soluția, cu câtă claritate o deslușim, cu ce precizie o prindem etc.

Demersul nostru s-a bucurat mereu de iluminarea bruscă și numai aceasta ne-a ținut, în ceea ce afirmăm mai sus, mai aproape de sfera de acțiune a Divinității, respectiv în înălțarea spiritului omului, ca o precondiție a realizărilor sale minunate prin munca sa lumească.

În sfârșit, am dori ca "starea noastră bună", prilejuită de dezbaterea în doi a transcendenței creației în progres economic să poată fi trăită de toți cei care vor încerca o cale asemănătoare nouă. Aici avem convingerea că trăirea lor proprie îi va îndemna să o mărturisească și altora cu bucurie, o bucurie cel puțin egală cu a noastră.

Oare acest lanț de comunicare devenit infinit în lumea noastră nu este credința în bine, în fapte bune? Dacă răspunsul este da, atunci prin lucrurile bune făcute de noi pe Pământ nu ne apropiem de Divinitate? Și atunci, în particular, progresul nostru economic - măsurat și prin creșterea economică - plăcut fiind lui Dumnezeu, nu este chiar rodul credinței omului în Divinitate?